

Рецензия

от доц. д-р Росен Балкански

**за присъждане на образователна и научна степен „Професор“,
професионално направление: „Музикознание и музикално
изкуство“, шифър 05.08.02**

на доц. д-р Велика Цонкова

Велика Цонкова е един от изтъкнатите представители на българската цигулкова школа. Вече 30 десетилетия тя участва в концертния живот с рецитали и като солист на камерни и симфонични оркестри. Успешно концертира както на наша, така и на международна сцена. В своята богата концертна дейност е осъществила редица премиери на нови творби от български и чуждестранни автори. Редовен гост е на наши престижни музикални форуми и фестивали.

Наред със своите сценични изяви, Велика Цонкова реализира студийни записи и участва в предавания на живо по БНР, БНТ, радио Der Hessische Rundfunk - Франкфурт и др. От дълги години тя е преподавател в НМА „Панчо Владигеров“. Предавайки своя богат опит като креативен артист и отличен инструменталист, Велика Цонкова създава цигулков клас на високо професионално ниво. Тя е удостоена с научната и образователна степен „Доктор по музикознание и музикално изкуство“, защитавайки дисертация на тема: „Аспекти в цигулковите произведения на проф. Михаил Пеков“.

Това, което прави уникално присъствието на доц. д-р Велика Цонкова в музикално-артистичния и академичен живот у нас, е че в нейното развитие се смесват традициите на две цигулкови музикални школи: българската и западноевропейската. Тя завършва НМУ „Любомир Пипков“, а след това и НМА „Панчо Владигеров“ в класа на световно признатия цигулар Георги Бадев. Това дава солидна основа и мощен тласък за по-нататъшното ѝ развитие. Велика Цонкова става лауреат на конкурсите „Светослав Обретенов“ през 1980 г. и две поредни години на „Ян Коциян“ в Чехия – 1982 и 1983 г. Георги Бадев я описва като „цигуларка, която притежава изключителен по красота и топлина тон, мощ, емоционална наситеност, благородна артистичност и виртуозна техника, подчинена на епохата, стила и характера на музиката“. Също така в „Култура“ пише за нея като за явление в нашата музикална действителност. През 1992 г. с качествата си Велика Цонкова силно впечатлява легендарния цигулар и педагог проф. Ифра Нийман. За нея той казва: „изключителен

цигулков талант, съчетаващ интелигентност, въображение, познания и силно емоционално присъствие“. Проф. Нийман я кани за специализация в неговия клас в The Guildhall School of Music and Drama – Лондон, като тя получава за това 3-годишна стипендия и награди от The British Council и Myra Hess Trust.

През този период Велика Цонкова работи и концертира със световни колоси като сър Колин Дейвис, Витолд Лютославски, Карлхайнц Щокхаузен, Франко Гули, Стивън Гутман, Димут Попен, Магдалена Лисак и струнните квартети „Амадеус“, „Мелос“ и „Такаш“. Проф. Франко Гули е възхитен от „нейната блестяща виртуозност, дълбока музикална проникновеност“ и необикновена сила на въздействие“. През 1998 г. той ѝ отправя специална покана и ѝ отпуска стипендия за участие в майсторския му клас в Музикалната консерватория в Люцерн, Швейцария.

След завършване на образованието си, Велика Цонкова получава награда от френското правителство за творчески престой и концерти в Париж – 2000-2001 г. В същия период работи и като държавен артист към агенция „Камерна музика“ към Министерство на културата. Носител е на „Кристална лира“ за върхови постижения в музикално-изпълнителското изкуство, награда на Съюза на българските музикални и танцови дейци и на радио „Класик ФМ“. Още по време на обучението си Велика Цонкова започва своята концертна професионална дейност. Впечатление прави афинитетът на цигуларката към интегрални изпълнения, представящи циклични творби от даден автор. Съвместно с пианистите проф. Димитър Цанев, проф. Димо Димов, Стивън Гутман и Веско Стамболов, тя изпълнява интегрално произведения за цигулка и пиано от Й. С. Бах, В. А. Моцарт, Й. Брамс, Б. Барток, С. Прокофиев, П. Хиндемит, И. Стравински. Също така изпълнява клавирните триа и квартети от Й. Брамс с проф. Димитър Цанев, проф. Анатоли Кръстев и Валентин Геров; клавирните триа от Р. Шуман с проф. Стела Димитрова – Майсторова и проф. Георгита Бояджиева – Николова; Концерт за цигулка и оркестър и Концерт за две цигулки и оркестър от М. Пеков с проф. Йосиф Радионов под диригентството на проф. Ангел Станков.

Именно чрез интегралните изпълнения, доц. Д-р Велика Цонкова разкрива огромния си творчески потенциал. Със своя много задълбочен и същевременно изключително чувствителен поглед спрямо даден автор, тя навлиза в неговия идейно музикален свят, обусловен от стиловите особености на времето, в което е живял, и открива от една страна общото и характерното в музиката му, и от друга – множеството нюанси, показващи до най-малкия детайл естеството на неговото творчество. Имайки предвид това, не е трудно да се долови начина, по който доц. Цонкова изгражда своята интерпретация. Той е основа на единството между рационалното и ирационалното, или казано по друг начин – между анализа на произведението, избора на инструментално-техническите похвати и интуитивното, музикално-артистично откриване на верния път към точния израз на дадената творба.

През последните години Велика Цонкова продължава своята концертна дейност с интегрални концертни изпълнения и списъкът с творческите ѝ изяви го показва много ясно. На 14.11.2015 г. в зала 9 на НДК е изпълнението на 6

Сонати за цигулка и чембало с проф. Димо Димов. През април 2017 г. в камерна зала „България“, съвместно с камерен ансамбъл „Арс Музика“ прозвучават концертите за цигулка на Й. Бах. На 31.05. и 14.06. отново с „Арс Музика“ Велика Цонкова свири 5 от концертите за цигулка L'Estro Armonico, op.3 от А. Вивалди, а през март и май 2018 г. предстои изпълнението на 12 концерта от II Cimento dell' Armonia e dell' Inventione, op. 8 от А. Вивалди.

Творческите изяви на доц. Цонкова в периода 2015-2017 г. явно дават приоритет на бароковите интегрални. В изпълнението на музиката от тази епоха по един много интересен начин си взаимодействат различните школи, на които е възпитаник цигуларката, давайки по-обширен, на моменти до контрастен, поглед върху изпълняваните от нея произведения, без това да нарушава техния стил и характер. Голямо впечатление при изпълнението на бързите части правят силната експресия, големият динамичен диапазон, широкият замах при работата с лъка, също така вярната и много точна артикулация, техническата прецизност и силната изразителност при бързите пасажи. На моменти се забелязват акценти, по-подчертани от необходимото - ясно е, че зад това стои идеята за по-ефектно сценично представяне. В бавните части цигуларката показва много красива напевност, която от нежно-спокойно, може да стигне до силен драматизъм. Големият динамичен диапазон този път е подкрепен и от начина на звукоизвличане. От полугласното свирене в някои от най-тихите моменти, минавайки през нежната звучност на средните динамики, до мощния, плътен и експресивен тон в силните.

Дълбоката артистична същност на изпълнителката ѝ помага ясно да изрази както различния характер на частите в концертите, така и стиловите особености на композиторите. От една страна са концертите на Бах със своята сериозност, интелектуалност и религиозна съкровеност, а от друга – тези на Вивалди, с виртуозния блясък, ефектния инструментализъм и нежна мечтателност.

Освен барокова музика, в изявите на доц. Цонкова присъства и музиката на ХХ в. В проект, озаглавен „Пабло Пикасо и руските балети“, осъществен на 8.12.2015 г. в камерна зала „България“, съвместно с пианистите Веско Стамболов и Емили Бругаля от Испания, Велика Цонкова изпълнява Италианска сюита от Игор Стравински. Същото произведение, както и Кончерто Гроссо на А. Шнитке ще бъдат изсвирени с камерен ансамбъл „Арс Музика“ на 13.06.2018 г.

Безспорните качества като инструменталист и артист на Велика Цонкова са оценени високо не само у нас, но и извън пределите на страната. Това се потвърждава и от поканите за участия на множество национални и международни форуми. Един от тях е Международния музикален фестивал в Дойран, Македония, където тя е постоянен член на жури.

Неизбежно в практиката си всеки инструменталист изследва и анализира естеството на своята дейност, начина на работа, начина на мислене, детайлите, с помощта на които се преодоляват инструменталните и стилово-музикални проблеми, така че инструментът да се превърне в глас, с който музикантът проявява своя артистизъм и отношение към творбата. Тази тема доц. д-р Велика

Цонкова разглежда в статията си „Пътят на цигуларя към изграждането на музикално-художествения образ“, публикувана през ноември 2017 г. в сп. „Музикални хоризонти“. В статията, базирана на опита и знанията, натрупани след години активна практика, Велика Цонкова разглежда поотделно елементите, на които се основава цигулковото изкуство. Всъщност може да се каже, че това са общомузикални проблеми като интонация, звук, ритъм, фраза, динамика, форма, стилкови особености, творческа индивидуалност и сценично пресъздаване. Това е една много голяма по обем и значимост тема, която авторката трябва да доразвие в бъдеще, разглеждайки я по-категорично от гледна точка на цигулковото майсторство.

Сигурен съм в успешния завършек на това начинание, имайки предвид качествата на доц. д-р Цонкова. Споменавайки за качества, няма как да бъде пропусната работата ѝ като преподавател. В тази си дейност, тя е високо отговорна и изключително взискателна към своите студенти, възпитавайки ги в професионална дисциплина, инструментално майсторство, артистизъм и самокритичност. Студентите ѝ участват активно във всички класови и катедрени продукции, ежегодния академичен конкурс и представителните концерти на НМА „Панчо Владигеров“ в страната и в чужбина. Завършилите нейни студенти са получили професионална реализация в различни камерни състави, камерни и симфонични оркестри в България и по света, а също така и като преподаватели в музикалните училища в София и страната.

Всичко изброено дотук дава основание за признаването на големия принос, който има Велика Цонкова към цигулковото изкуство като особено трябва да бъдат подчертани интегралните концертни изпълнения за първи път в България на:

- 6 Сонати за цигулка и чембало от Й. Бах;
- 5 Концерта за цигулка, струнни и континуо от Й. Бах с автентичен състав;
- 5 Концерта за цигулка от L'Estro Armonico, op.3 от А. Вивалди;
- 12 Концерта за цигулка от Il Cimento dell' Armonia e dell' Invenzione, op.8 от А. Вивалди;
- документалните записи, осъществени от БНР на горепосочените произведения;
- документален запис на Италианска сюита от И. Стравински от БНР.

Давайки своята положителна оценка за безспорния приносен характер на дейността на доц. Велика Цонкова, препоръчвам на уважаемото жури да ѝ присъди научно-образователната степен „Професор“.

Рецензент
Доц. д-р Росен Балкански

София, 11.01.2018 г.